

[Αυτόματη μετάφραση - Automatic translation \(Google translate\)](#)

[Σύνδεσμος απόφασης](#)

[<< Επιστροφή](#)

Απόφαση **1 / 2017** (ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ)

Θέμα

Παραίτηση από δικόγραφο, Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου, Προστασία προσωπικών δεδομένων, Ατομικά δικαιώματα.

Περίληψη:

Η παραίτηση του αναιρεσείοντος από το δικόγραφο της αναίρεσης με προφορική δήλωσή του, χωρίς τη συναίνεση του αναιρεσιβλήτου, πριν την έναρξη της προφορικής συζήτησης της υπόθεσης στο ακροατήριο, που καταχωρίζεται στα πρακτικά, επιφέρει κατάργηση της δίκης.

Ηλεκτρονικά μηνύματα (e-mails) εργαζομένων σε ανώνυμη εταιρεία προς ανταγωνιστές της από ηλεκτρονικούς υπολογιστές που τους είχε διαθέσει η εταιρεία και ήταν ιδιοκτησίας της. Παραίτηση των εργαζομένων και διαγραφή από αυτούς των ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Αναζήτηση από την εταιρεία και επαναφορά από τους σκληρούς δίσκους των διαγραμμένων αρχείων. Αγωγές της εταιρείας κατά των εργαζομένων για αποζημίωση λόγω αθεμίτου ανταγωνισμού. Το πρωτοδικείο και το εφετείο δεν έλαβαν υπόψη τα ανασυρθέντα έγγραφα, ως αποτελούντα παράνομα αποδεικτικά μέσα κατά παράβαση του απορρήτου των επικοινωνιών.

Άρθρο 19 του Συντάγματος. Το απόρρητο των επιστολών και της επικοινωνίας είναι απαραβίαστο. Ερμηνεία. Η προστασία του απορρήτου αφορά και τα ηλεκτρονικά μηνύματα. Η προστασία του απορρήτου εντοπίζεται κατά το στάδιο της επικοινωνίας και τελειώνει από την στιγμή που ο παραλήπτης λάβει γνώση του περιεχομένου του μηνύματος. Μετά την επικοινωνία τα ηλεκτρονικά μηνύματα που διατηρεί ο αποστολέας ή ο παραλήπτης τους σε τυπωμένη μορφή ή στον υπολογιστή του δεν εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 19 του Συντάγματος, αλλά σε εκείνο των διατάξεων 9 και 9 Α αυτού.

Άρθρο 9 του Συντάγματος. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Ερμηνεία. Ως ιδιωτική ζωή νοείται το σύνολο των σχέσεων και των δραστηριοτήτων του ατόμου που το ίδιο θέλει να κρατήσει μακριά από δημοσιότητα. Η ιδιωτική ζωή μπορεί να συμπλέκεται και με την επαγγελματική ζωή. Τα ανασυρθέντα αρχεία αναφέρονται στην ιδιωτική ζωή των εργαζομένων και συνεπώς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9 του Συντάγματος και του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Άρθρο 9 Α του Συντάγματος. Προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ερμηνεία. Ως προσωπικά δεδομένα θεωρούνται όχι μόνο εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ζωή ενός φυσικού προσώπου, αλλά και εκείνα που προορίζονται για εξωτερίκευση στη δημόσια σφαίρα του. Τα ανασυρθέντα αρχεία πρέπει να χαρακτηρισθούν ως προσωπικά δεμένα των εργαζομένων και συνεπώς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9 Α του Συντάγματος.

Τα δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων μπορούν να περιορισθούν αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημόσιου συμφέροντος και αν η άσκησή τους προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, υπό τον όρο ότι δεν παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ.1 του Συντάγματος). Άρθρο 1 του ν. 146/1914 περί αθεμίτου ανταγωνισμού. Χρηστά ήθη. Άρθρα 652 και 288 ΑΚ και 16 ν. 146/1914. Καθήκον πίστης του μισθωτού προς τον εργοδότη του. Άρθρο 4 του ν.2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Έννοια νόμιμης συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Έννοια συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων. Κοινοτική Οδηγία 65/46/ΕΚ. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν εξικνεύεται μέχρι της πλήρους απαγορεύσεως της επεξεργασίας τους, αλλά στη θέσπιση όρων και προϋποθέσεων, υπό τις οποίες είναι επιτρεπτή η επεξεργασία τους, ούτως ώστε να επιτευχθεί μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος αυτού, και της ικανοποίησης και άλλων συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα της έννομης προστασίας (άρθρο 20 παρ.1 Συντάγματος) και της επιχειρηματικής ελευθερίας (άρθρα 5 και 106 παρ.2 Συντάγματος). Στην προκειμένη περίπτωση η αποκάλυψη των κρίσιμων δεδομένων για την άσκηση του δικαιώματος της δικαστικής προστασίας της εργοδότης εταιρείας, προκειμένου να διασφαλισθεί το δικαίωμα της επιχειρηματικής ελευθερίας της είναι καθ' όλα θεμιτή, η δε, κατά τα άρθρα 9 και 9 Α του Συντάγματος και το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, επίκληση των πρώην εργαζομένων της των δικαιωμάτων στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, είναι αθέμιτη, αφού η άσκησή τους προσβάλλει δικαιώματα της εταιρείας που υπερέχουν προφανώς. Άρα η ανάσυρση των κρίσιμων αρχείων από τους εταιρικούς υπολογιστές που αυτοί χρησιμοποιούσαν και η χρήση τους ενώπιον δικαστηρίου ήταν νόμιμη.

Άρα το Εφετείο, με το να δεχθεί, ότι τα ως άνω ανασυρθέντα αρχεία αποκτήθηκαν κατά παράβαση του απορρήτου των επικοινωνιών και συνιστούν παράνομα αποδεικτικά μέσα και δεν τα έλαβε υπόψη του, εσφαλμένα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις ως άνω ουσιαστικές διατάξεις. Συνεπώς, οι πρώτος και δεύτερος λόγοι της αιτήσεως αναιρέσεως από το άρθρο 559 αρ.1 και 11 γ' ΚΠολΔ, με τους οποίους αποδίδονται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση οι πλημμέλειες της παράβασης του νόμου και της παρά το νόμο μη λήψη υπόψη αποδεικτικών μέσων, και οι οποίοι παραπέμφθηκαν ενώπιον της πλήρους Ολομέλειας, ως ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος, είναι βάσιμοι και πρέπει να γίνουν δεκτοί. Αναιρεί την υπ' αριθ. 5901/2013 αναιρεσιβαλλόμενη

απόφαση του Εφετείου Αθηνών και παραπέμπει την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση, στο ίδιο δικαστήριο, που θα συντεθεί από άλλους δικαστές.

Αριθμός 1/2017

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές της πλήρους Ολομέλειας: Βασιλική Θάνου - Χριστοφίλου, Πρόεδρο Αρείου Πάγου, Ιωάννη Γιαννακόπουλο, Ευφημία Λαμπροπούλου, Ασπασία Καρέλλου, Γεράσιμο Φουρλάνο, Ειρήνη Κιουρκτσόγλου - Πετρουλάκη, Δήμητρα Μπουρνάκα, Αντιπρόεδρους του Αρείου Πάγου, Χριστόφορο Κοσμίδη, Αντώνιο Ζευγώλη, Γεώργιο Σακκά, Μαρία Γαλάνη - Λεοναρδοπούλου, Ελένη Διονυσοπούλου, Ιωσήφ Τσαλαγανίδη, Ευγενία Προγάκη, Αριστείδη Πελεκάνο, Βασίλειο Πέππα, Χαράλαμπο Καλαματιανό, Γεώργιο Λέκκα, Μαρία Χυτήρογλου, Ειρήνη Καλού, Χαράλαμπο Μαχαίρα, Απόστολο Παπαγεωργίου - Εισηγητή, Αλτάνα Κοκκοβού, Σοφία Ντάντου, Παναγιώτη Κατσιρούμπα, Δημήτριο Γεώργα, Δημήτριο Τζιούβα, Γεώργιο Αναστασάκο, Ιωάννη Μαγγίνα, Δήμητρα Κοκοτίνη, Διονυσία Μπιτζούνη, Γεώργιο Χοϊμέ, Ιωάννη Φιοράκη, Ιωάννη Μπαλιτσάρη, Γεώργιο Παπαηλιάδη, Γεώργιο Μιχολιά, Αλεξάνδρα Κακκαβά, Αγγελική Τζαβάρα, Παρασκευή Καλαϊτζή, Νικόλαο Τσάκο, Ναυσικά Φράγκου, Θωμά Γκατζογιάννη, Μιλτιάδη Χατζηγεωργίου, Μαρία Γκανιάτσου, Μαρία Τζανακάκη, Μαρία Παπασωτηρίου και Νικόλαο Πιπιλίγκα, Αρεοπαγίτες. (κωλυομένων των λοιπών δικαστών της σύνθεσης).

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 22 Σεπτεμβρίου 2016, με την παρουσία του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Βασιλείου Πλιώτα, (κωλυομένης της Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου) και της Γραμματέως Αγγελικής Ανυφαντή, για να δικάσει την εξής υπόθεση μεταξύ:

Της αναιρεσείουσας - καλούσας: Ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "ΑΕ ..." που εδρεύει στον ... και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Νικόλαο Φραγκάκη, που κατέθεσε προτάσεις και δήλωσε ότι παραιτείται από το δικόγραφο της υπό κρίση αίτησης αναίρεσης ως προς τους δεύτερο, τέταρτη και πέμπτη των αναιρεσιβλήτων.

Των αναιρεσιβλήτων - καθών η κλήση: 1)Α. Κ. του Ε., κατοίκου ..., 2)Γ. Π. του Χ., 3)Α. Γ. του Μ., κατοίκου ..., 4) εταιρείας με την επωνυμία "...", που έδρευε στη ... και εκπροσωπείτο νόμιμα, και 5)ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "...", που έδρευε στην ... και εκπροσωπείται νόμιμα.

Ο πρώτος παραστάθηκε με τους πληρεξούσιους δικηγόρους του Βικτωρία Μουτζουρίδου και Φίλιππο Σπυρόπουλο, που κατέθεσαν προτάσεις.

Ο δεύτερος έχει αποβιώσει, όπως προκύπτει από το πρακτικό 42/2016 του Δικαστηρίου τούτου, ο τρίτος παραστάθηκε με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Αριστείδη Αγγελάκο, που κατέθεσε προτάσεις και οι τέταρτη και πέμπτη εταιρείες δεν παραστάθηκαν, ούτε εκπροσωπήθηκαν από

πληρεξούσιο δικηγόρο.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με τις από 11-5-2007 δύο αγωγές της ήδη αναιρεσείουσας εταιρείας και την από 5-2-2008 αγωγή των 1ου, 2ου, 4ης και 5ης των αναιρεσιβλήτων, που κατατέθηκαν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιά και συνεκδικάστηκαν.

Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 5284/2009 μη οριστική που κήρυξε εαυτό αναρμόδιο και παρέπεμψε την υπόθεση στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, 4370/2011 οριστική του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, 3963/2012 μη οριστική και 5901/2013 οριστική του Εφετείου Αθηνών.

Την αναίρεση της τελευταίας απόφασης ζήτησε η αναιρεσείουσα με την από 25-2-2014 αίτησή της (με αριθμό κατάθεσης ...28-2-2014), επί της οποίας εκδόθηκε η 1155/2015 απόφαση του Α2' Πολιτικού Τμήματος, η οποία παρέπεμψε στην Πλήρη Ολομέλεια του Αρείου Πάγου τους πρώτο και δεύτερο από το άρθρο 559 αριθ. 1 και 11 γ' Κ.Πολ.Δ. λόγους της από 25 Φεβρουαρίου 2014 αίτησης της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία "ΑΕ ..." περί αναιρέσεως της υπ' αριθ. 5901/2013 απόφασης του Εφετείου Αθηνών.

Με την από 16 Οκτωβρίου 2015 κλήση της αναιρεσείουσας η υπόθεση φέρεται στην Πλήρη Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Κατά τη συζήτηση της υποθέσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω.

Ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Απόστολος Παπαγεωργίου ανέγνωσε την από 22 Απριλίου 2016 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την παραδοχή των παραπεμφθέντων στην Πλήρη Ολομέλεια του Δικαστηρίου του Αρείου Πάγου πρώτου και δευτέρου λόγων, από το άρθρο 559 αριθ. 1 και 11 γ' Κ.Πολ.Δ., της από 28-2-2014 αίτησης της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "ΑΕ ..." για αναίρεση της υπ' αριθ. 5901/2013 απόφασης του Εφετείου Αθηνών.

Οι πληρεξούσιοι των παραστάντων διαδίκων, αφού έλαβαν, κατά σειρά, το λόγο από την Πρόεδρο, ανέπτυξαν προφορικά τους σχετικούς ισχυρισμούς τους, οι οποίοι αναφέρονται και στις προτάσεις τους και ζήτησαν ο μὲν της αναιρεσείουσας την παραδοχή της αίτησης αναίρεσης, οι δε των αναιρεσιβλήτων την απόρριψή της, καθένας δε την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στη δικαστική τους δαπάνη.

Ο Εισαγγελέας ακολούθως, αφού έλαβε τον λόγο από την Πρόεδρο, πρότεινε να γίνουν δεκτοί οι λόγοι της από 28-2-2014 αίτησης της ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία "ΑΕ ..." για αναίρεση της υπ' αριθ. 5901/2013 απόφασης του Εφετείου Αθηνών γιατί είναι βάσιμοι.

Κατόπιν αυτών ο Πρόεδρος έδωσε εκ νέου το λόγο στους πιο πάνω πληρεξουσούς, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε όσα προηγουμένως είχαν αναπτύξει.

Κατά την 12η Ιανουαρίου 2017, ημέρα που συγκροτήθηκε το Δικαστήριο αυτό προκειμένου να διασκεφθεί για την ανωτέρω υπόθεση, ήταν απόντες ο Αντιπρόεδρος Γεράσιμος Φουρλάνος και οι Αρεοπαγίτες Ελένη Διονυσοπούλου, Ευγενία Προγάκη, Ειρήνη Καλού, Παναγιώτης Κατσιρούμπας, Διονυσία Μπιτζούνη και Θωμάς Γκατζογιάννης, οι οποίοι είχαν δηλώσει κώλυμα αρμοδίας. Παρά ταύτα, παρισταμένων, πλην αυτών, πλέον των είκοσι εννέα (29) μελών εκ των συμμετασχόντων στη συζήτηση την υπόθεσης, κατ' άρθρο 23 παρ.2 του ν. 1756/1988, όπως ισχύει με την τροποποίηση με το άρθρο 44 του ν. 3659/2008, το Δικαστήριο είχε την εκ του νόμου απαρτία για να διασκεφθεί.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 294, 295 παρ.1, 297 και 299 ΚΠολΔ, όπως τα άρθρα 294 και 297 αντικαταστάθηκαν με την παράγραφο 2 του άρθρου δεύτερου του άρθρου 1 του ν.4335/2015, που εφαρμόζονται, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 573 παρ.1 του ίδιου Κώδικα, και στη διαδικασία της δίκης για την αναίρεση, προκύπτει, ότι η παραίτηση του αναιρεσιδόντος ολική ή μερική, από το δικόγραφο της αναίρεσης μπορεί να γίνει και με προφορική δήλωσή του, χωρίς τη συναίνεση του αναιρεσιβλήτου, πριν από την έναρξη της προφορικής συζήτησης της υπόθεσης στο ακροατήριο, που καταχωρίζεται στα πρακτικά και επιφέρει αντίστοιχη (αναλόγως του περιεχομένου και της έκτασής της) κατάργηση της δίκης, για το κύρος δε της εν λόγω παραίτησης δεν είναι αναγκαία η κλήτευση του αναιρεσιβλήτου, αφού αυτός, και αν τυχόν είχε κληθεί και παρίστατο, δεν θα μπορούσε να αντιταχθεί σ' αυτή, εφόσον γίνεται προτού το δικαστήριο προχωρήσει στην έρευνα των λόγων της αναίρεσης (Ολ. ΑΠ 744/1982, ΑΠ 50/2014, ΑΠ 2249/2014, ΑΠ 1697/2008). Εξάλλου από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 286 παρ. 1α, 287, 288 και 290 ΚΠολΔ, όπως τα άρθρα 286 και 287 αντικαταστάθηκαν με την παράγραφο 2 του άρθρου δεύτερου του άρθρου 1 του ν.4335/2015, που εφαρμόζονται κατά το άρθρο 573 § 1 του ίδιου κώδικα, και στην αναιρετική δίκη, προκύπτει ότι η δίκη διακόπτεται, εάν μέχρι πέρατος της προφορικής συζήτησης, μετά την οποία εκδίδεται η οριστική απόφαση αποβιώσει κάποιος από τους διαδίκους. Η διακοπή επέρχεται από τη γνωστοποίηση προς τον αντίδικο του λόγου της διακοπής και με προφορική δήλωση στο ακροατήριο, που μπορεί να γίνει από πρόσωπο δικαιούμενο να επαναλάβει τη δίκη ή από τον πληρεξούσιο ή τον νόμιμο εκπρόσωπο του αποβιώσαντος. Επί απλής ομοδικίας η διακοπή επέρχεται μόνο ως προς τον αποβιώσαντα ομόδικο και δεν επηρεάζει τη δίκη ως προς τους λοιπούς, όπως τούτο συνάγεται εξ αντιδιαστολής του άρθρου 288 ΚΠολΔ (ΑΠ 379/2015). Στην προκείμενη περίπτωση, η αναιρεσιδούσα ανώνυμη εταιρεία, με δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου της, που καταχωρίστηκε στα ταυτάριθμα με την παρούσα απόφαση πρακτικά, παραιτήθηκε νόμιμα από το δικόγραφο της υπό κρίση αίτησης αναίρεσης ως προς τον δεύτερο (Γ. Π.), τέταρτη ανώνυμη εταιρεία (...) και πέμπτη ανώνυμη εταιρεία (...) των αναιρεσιβλήτων, ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου (καίτοι ούτοι δεν κλήθηκαν κατά την συζήτηση της υποθέσεως). Πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί πως η εν λόγω αίτηση αναίρεσης δεν ασκήθηκε ως προς αυτούς και να απορριφθεί ως μη νόμιμο το περί του αντιθέτου αίτημα των πρώτου και τρίτου των αναιρεσιβλήτων. II . Με την υπ' αριθ. 1155/2015 ομόφωνη απόφαση του Α2 Πολιτικού Τμήματος του Αρείου Πάγου παραπέμφθηκαν στην Πλήρη Ολομέλεια, σύμφωνα με τα άρθρα 23 παρ.2 εδ. γ' του Ν.1756/1988 και 563 παρ.2 εδ. β' του ΚΠολΔ, λόγω γενικότερου ενδιαφέροντος, τα ζητήματα, α) της εκτάσεως της συνταγματικής προστασίας της επικοινωνίας, αν δηλαδή η προστασία αυτή περιορίζεται στο χρόνο της καθ' εαυτής διεξαγωγής της επικοινωνίας ή εκτείνεται και στο μεταγενέστερο στάδιο αυτής και β) αν η συνταγματική προστασία της επικοινωνίας έχει εφαρμογή και στην περίπτωση που ο εργαζόμενος, χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικό υπολογιστή του εργοδότη του, δημιουργεί και χρησιμοποιεί, πέραν της ηλεκτρονικής διεύθυνσης που έθεσε στη διάθεση του η επιχείρηση, προσωπική ηλεκτρονική διεύθυνση, λαμβάνοντας μέτρα που

αποκλείουν την πρόσβαση σ' αυτήν οιοδήποτε τρίτου, και δ' αυτής αποστέλλει και δέχεται ηλεκτρονικά μηνύματα που δεν αφορούν την υπό στενή έννοια ιδιωτική του ζωή, αλλά αφορούν αθέμιτες και επιζήμιες για τα συμφέροντα της επιχείρησης στην οποία εργάζεται πράξεις. III. Στην προκειμένη περίπτωση, από την επισκόπηση των διαδικαστικών εγγράφων (άρθρο 561 παρ.2 του ΚΠολΔ) προκύπτουν τα ακόλουθα : Η ενάγουσα και ήδη αναιρεσεύουσα ανώνυμη εταιρεία, από το 1979 δραστηριοποιείται στην Ελλάδα στον τομέα εμπορίου ξυλείας, αντιπροσωπεύουσα μεγάλο αριθμό οίκων του εξωτερικού και εισάγει στην Ελληνική αγορά πολύ μεγάλο μερίδιο της εισαγόμενης στην Ελλάδα ξυλείας. Τον Σεπτέμβριο και Νοέμβριο του 2006 παραιτήθηκαν από την αναιρεσεύουσα οι δύο πρώτοι εναγόμενοι και ήδη πρώτοι αναιρεσίβλητοι, από τους οποίους, ο μεν πρώτος από το έτος 1987 μέχρι την 29-9-2006 ήταν Γενικός Διευθυντής της και από το Μάιο του 1996 μέχρι την 29-9-2006 ήταν μέλος του διοικητικού συμβουλίου της και Διευθύνων Σύμβουλος, ο δε δεύτερος, που προσλήφθηκε το έτος 1993, ως υπάλληλός της, ανέλαβε από το έτος 1996 τη διεύθυνση πωλήσεων και από τον Ιούνιο του 2005 εξελέγη και διετέλεσε, μέχρι την 15-11-2006, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της. Οι δύο αυτοί αναιρεσίβλητοι προσχώρησαν στη συνέχεια ως υψηλόβαθμα στελέχη σε άλλη εταιρεία εμπορίας ξυλείας, ανταγωνιστική της αναιρεσεύουσας, και έγιναν ο πρώτος πρόεδρος και ο δεύτερος αντιπρόεδρος αυτής. Ο δεύτερος αναιρεσίβλητος, όταν κλήθηκε κατά την αποχώρησή του, να ενημερώσει και να παραδώσει στον επόμενο γενικό διευθυντή της αναιρεσεύουσας το αρχείο των συμβάσεων πελατών, τη σχετική αλληλογραφία με τους αντιπροσωπευόμενους οίκους και τους πελάτες, τις παραγγελίες και όλα τα σχετικά στοιχεία, όπως αυτά είχαν μηχανογραφηθεί και τύχει επεξεργασίας στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, που του είχε διαθέσει η αναιρεσεύουσα και ήταν ιδιοκτησίας της, αρνήθηκε κάθε συνεργασία, υποστηρίζοντας ότι τα σχετικά αρχεία δεν υπήρχαν πλέον, διότι είχαν διαγραφεί και καταστραφεί από αυτόν. Τον Νοέμβριο του 2006, τρεις από τους σημαντικότερους οίκους, που η αναιρεσεύουσα αντιπροσώπευε αποκλειστικά στην Ελλάδα, κατήγγειλαν την συνεργασία τους μαζί της. Ταυτόχρονα, αποφάσισαν να συνεργασθούν με την εταιρεία στην οποία είχαν προσχωρήσει οι άνω αναιρεσίβλητοι. Η αναιρεσεύουσα ζήτησε στις 17-1-2007 από τρεις ειδικούς πραγματογνώμονες, διαπιστευμένους στο Υπουργείο Δικαιοσύνης για θέματα ηλεκτρονικού εγκλήματος, να επιχειρήσουν να αναζητήσουν και να επαναφέρουν από τους σκληρούς δίσκους των εταιρικών υπολογιστών των άνω αναιρεσιβλήτων τα διαγραμμένα αρχεία και να ταξινομήσουν τα αποτελέσματα στους αντίστοιχους φακέλους. Μετά από τη σχετική έρευνα οι πραγματογνώμονες παρέδωσαν στην αναιρεσεύουσα το πόρισμά τους. Από το πόρισμα προέκυψε, κατά τους ισχυρισμούς της αναιρεσεύουσας, ότι οι άνω αναιρεσίβλητοι, ήδη από το 2004, προέβησαν σε σωρεία αθέμιτων ανταγωνιστικών πράξεων σε βάρος της αναιρεσεύουσας δια μέσου εταιρειών δικών τους συμφερόντων -μιας κυπριακής και μιας ελληνικής- και είχαν από έτους και πλέον μεθοδεύσει την μεταπήδησή τους στην ελληνική ανταγωνίστρια εταιρεία, παρασύροντες σε αυτήν ξένους οίκους, τους οποίους αντιπροσώπευε αποκλειστικά η αναιρεσεύουσα. Στη συνέχεια, η αναιρεσεύουσα άσκησε τις από 11-5-2007 δύο αγωγές κατά των παραιτηθέντων πρώην υπαλλήλων της, κατά της κυπριακής εταιρείας, κατά της ελληνικής ανταγωνιστικής εταιρείας στην οποία αυτοί προσχώρησαν, και κατά των ξένων οίκων που η αναιρεσεύουσα προηγουμένως αντιπροσώπευε, διεκδικώντας αποζημίωση λόγω αθεμίτου

ανταγωνισμού και λόγω ακυρότητας των γενομένων καταγγελιών των συμβάσεων εμπορικής αντιπροσωπείας. Οι δύο αγωγές απορρίφθηκαν με την 4370/2011 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, το οποίο αρνήθηκε να λάβει υπ' όψη τα ανασυρθέντα έγγραφα από τους υπολογιστές των δύο πρώτων αναιρεσιβλήτων, ως αποτελούντα παρανόμως συλλεγόμενα αποδεικτικά στοιχεία. Ακολούθως, ασκήθηκε έφεση από την αναιρεσεύουσα και το Εφετείο, με την προσβαλλόμενη απόφασή του, έκρινε, ότι τα ως άνω έγγραφα, ως αποκτηθέντα κατά παράβαση του απορρήτου των επικοινωνιών, συνιστούν παράνομα αποδεικτικά μέσα και δεν τα έλαβε υπόψη του. Ειδικότερα σε σχέση με τους παραπεμφθέντες στην Ολομέλεια λόγους, το Εφετείο δέχθηκε, ότι η αναιρεσεύουσα, για την απόδειξη των ισχυρισμών της, προσκομίζει και επικαλείται, εκτός των άλλων, αντίγραφα εκτυπώσεων ηλεκτρονικών αρχείων διαφόρων κειμένων και μηνυμάτων, τα οποία, όπως αποδεικνύονται, από την προσκομιζόμενη με επίκληση από την από την ίδια, έκθεση ιδιωτικής πραγματογνωμοσύνης, αποτέλεσαν αντικείμενο ηλεκτρονικής αλληλογραφίας του δεύτερου αναιρεσίβλητου, με τρίτα, πλην της αναιρεσεύουσας, πρόσωπα, που έλαβε χώρα διαμέσου προσωπικού λογαριασμού του τελευταίου, ενώ στη συνέχεια αποθηκεύθηκαν στους σκληρούς δίσκους υπολογιστών ιδιοκτησίας της αναιρεσεύουσας αποκλειστικής χρήσης των δύο πρώτων αναιρεσιβλήτων, από όπου και διαγράφηκαν πριν την παράδοση των υπολογιστών στην αναιρεσεύουσα, ότι τα αρχεία αυτά περιήλθαν στη γνώση και την κατοχή της αναιρεσεύουσας, χωρίς τη συναίνεση του δεύτερου αναιρεσίβλητου και χωρίς την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών και ότι κατ' ακολουθία, τα έγγραφα αυτά συνιστούν παράνομα αποδεικτικά μέσα και δεν λαμβάνονται υπόψη. Η τελευταία αυτή απόφαση πλήττεται από την αναιρεσεύουσα, με την υπό κρίση αίτηση, δύο εκ των λόγων της οποίας και δη οι από το άρθρο 559 αρ. 1 και 11 γ' ΚΠολΔ (ήτοι για εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 19 παρ.1 του Συντάγματος και για παρά το νόμο μη λήψη υπόψη των άνω εγγράφων), ως αναφερόμενοι σε ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος παραπέμφθηκαν στην πλήρη Ολομέλεια.

IV. Κατά το άρθρο 19 του Συντάγματος : "1. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. 2 (όπως η παράγραφος αυτή προσετέθη, μαζί με την παράγραφο 3, με το από 6-4-2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής). Νόμος ορίζει τα σχετικά με την συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1. 3. Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α". Περαιτέρω κατά το άρθρο 1 του εκτελεστικού του Συντάγματος ν.3115/2003 : "1. Συνιστάται, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 19 του Συντάγματος, Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.), με σκοπό την προστασία του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο". Περαιτέρω η συνταγματική προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας ολοκληρώνεται με τη θέσπιση ποινικών κυρώσεων σε βάρος των παραβατών, με το άρθρο 370 Α του Ποινικού Κώδικα. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι κατοχυρώνεται απολύτως η προστασία του

απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας με οποιοδήποτε τρόπο, όχι μόνον έναντι των δημοσίων οργάνων και επιχειρήσεων, αλλά και έναντι των ιδιωτών, εφόσον, κατά την έννοια των συνταγματικών αυτών διατάξεων της παραγράφου 2, με αυτές θεσπίζεται υποχρέωση του κοινού νομοθέτη να λαμβάνει μέτρα διασφάλισης του απορρήτου της επικοινωνίας και έναντι των ιδιωτών (ΣτΕ 1091/2015). Στην έννοια του απορρήτου εμπίπτει κατ' αρχήν το περιεχόμενο της επικοινωνίας, με όποιο τρόπο και αν αυτή διεξάγεται. Αντικείμενο της συνταγματικής προστασίας δεν είναι το μήνυμα καθ' εαυτό (αυτό προστατεύεται από το άρθρο 14 του Συντάγματος., που κατοχυρώνει την ελευθερία εκφράσεως και διαδόσεως της γνώμης) αλλά το απόρρητο του μηνύματος. Η προστασία του απορρήτου αφορά όχι μόνο τα γραπτά μηνύματα (επιστολές) αλλά και οποιαδήποτε μορφή ιδιωτικής, δηλαδή μη δημόσιας επικοινωνίας, όπως τηλεγραφήματα, τηλεφωνήματα, τηλεομοιοτυπικά μηνύματα, ηλεκτρονικά μηνύματα (e-mails), που είναι η σύγχρονη μορφή των επιστολών. Και τούτο, είτε η επικοινωνία πραγματοποιείται από την κατοικία είτε από τον χώρο εργασίας των επικοινωνούντων. Το άρθρο 19 παρ.1 του Συντάγματος προστατεύει μόνο την "επικοινωνία σε οικειότητα και όχι την επικοινωνία σε δημοσιότητα". Αν και χαρακτηρίζεται ως "απόλυτο", το απόρρητο αίρεται κατά τους όρους που θέτει η ίδιο συνταγματική διάταξη. Το ζήτημα της εκτάσεως της συνταγματικής προστασίας της επικοινωνίας, αν δηλαδή η προστασία αυτή περιορίζεται στο χρόνο της καθ' εαυτής διεξαγωγής της επικοινωνίας ή εκτείνεται και στο μεταγενέστερο στάδιο αυτής, δεν έχει αντιμετωπιστεί από τη νομολογία του Αρείου Πάγου, ενώ στη θεωρία έχουν υποστηριχθεί δύο αντίθετες απόψεις. Σύμφωνα με μία άποψη, που αποτελεί μειοψηφία, η συνταγματική προστασία του απορρήτου εκτείνεται και μετά τη λήξη της επικοινωνίας και μέχρι να εκφραστεί αντίθετη θέληση των επικοινωνούντων. Την άποψη αυτή υποστηρίζουν οι Κ. Χρυσόγονος, στο έργο του, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2006, σελ.256 επ., και ο Στ. Τσακυράκης, στη μελέτη του, Το απόρρητο της επικοινωνίας, ΝοΒ 1993, σελ. 995. Σύμφωνα με την άλλη άποψη, που είναι η κρατούσα και δέχεται ως ορθότερη, η συνταγματική προστασία του απορρήτου εντοπίζεται κατά το στάδιο της επικοινωνίας, δηλαδή κατά τον χρόνο που αυτή πραγματοποιείται και λήγει με τη λήξη της. Η προστασία του απορρήτου τελειώνει από την στιγμή που ο παραλήπτης λάβει γνώση του περιεχομένου του μηνύματος. Από το χρονικό σημείο λήξης της επικοινωνίας και έπειτα κάθε στοιχείο (μήνυμα και εξωτερικά στοιχεία) μπορεί να εμπίπτει στο ρυθμιστικό πεδίο της συνταγματικής προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων (άρθρα 9 και 9 Α του Συντάγματος, αντιστοίχως), αλλά δεν καλύπτεται πλέον από την συνταγματική προστασία του απορρήτου. Τούτο δέχονται από παλιά η συνταγματική θεωρία και η νομολογία στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (βλ. μεταξύ άλλων, Ν.Ν. Σαρίπολο, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου της Ελλάδος, 1923 σελ. 146-147, Αρ. Μάνεση, Συνταγματικά δικαιώματα, Α' Ατομικές ελευθερίες, δ' έκδοση, 1982, σελ. 232 επ., Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά δικαιώματα, 2012, δ' έκδοση, σελ. 353 επ., Ν. Παπαδόπουλο, Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας, Ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 19 του Συντάγματος, Νομική Βιβλιοθήκη 2008, σελ. 390 επ., Παν. Τσίρη, Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος του απορρήτου της επικοινωνίας, 2002, σελ. 100-101, Ν.Κ. Αλιβιζάτο, στη Γνωμοδότησή του από 17.10.2011). Έτσι και τα ηλεκτρονικά μηνύματα, που όπως προαναφέρθηκε εμπίπτουν και αυτά στο απόρρητο

των ανταποκρίσεων, προστατεύονται κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 19 Συντάγματος μόνο κατά το στάδιο της επικοινωνίας. Μετά την ολοκλήρωσή της, ηλεκτρονικά μηνύματα που διατηρεί ο αποστολέας ή ο παραλήπτης τους σε τυπωμένη μορφή ή στον υπολογιστή του, χωρίς χρήση κωδικού πρόσβασης, δεν εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 19 παρ.1 Συντάγματος, αλλά σε εκείνο των διατάξεων 9 και 9 Α του Συντάγματος. Ειδικά για τα ηλεκτρονικά μηνύματα και το ότι αυτά δεν καλύπτονται από τις εγγυήσεις του απορρήτου, μετά την ανάγνωσή τους, έχει εκδοθεί η από 2-3-2006 απόφαση του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία τα εν λόγω μηνύματα, από τη στιγμή που έχουν αποθηκευθεί στον ηλεκτρονικό υπολογιστή του παραλήπτη τους δεν προστατεύονται από το απόρρητο των επικοινωνιών (άρθρο 10 παρ.1 του Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης), αλλά με βάση το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού (άρθρο 1 παρ.1 και 2 παρ.1 του Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης). Αντιθέτως, το προϊόν τηλεφωνικής υποκλοπής, όπως έχει αποτυπωθεί σε μαγνητοταινία, εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 19 παρ.1 του Συντάγματος, διότι δεν μπορούσε να συλλεγεί παρά μόνο κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, και για το λόγο αυτόν και η αυστηρή μεταχείριση της χρήσης και ειδικότερα της αναμετάδοσης του προϊόντος υποκλοπής όχι μόνο τη στιγμή που αυτή πραγματοποιείται, αλλά και πολύ μεταγενέστερα. Να σημειωθεί τέλος ότι στην υπ' αριθ. 6/2008 Γνωμοδότησή του ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου δέχεται ότι ο σκληρός δίσκος ενός υπολογιστή δεν αποτελεί είδος επικοινωνίας και ότι, συνεπώς, τα στοιχεία τα οποία βρίσκονται αποθηκευμένα στο σκληρό δίσκο ηλεκτρονικών υπολογιστών δεν εμπίπτουν στην προστατευτική σφαίρα του απορρήτου της επικοινωνίας.

Στην προκειμένη περίπτωση, τα αναζητηθέντα και επανεφερθέντα (ανασυρθέντα) αρχεία, δεν υπεκλάπησαν κατά την διάρκεια επικοινωνίας και δεν αφαιρέθηκαν από προσωπικό ηλεκτρονικό αρχείο των παραιτηθέντων πρώην υπαλλήλων της αναιρεσείουσας εταιρείας με διάρρηξη μυστικού κωδικού πρόσβασης, αλλά από τον σκληρό δίσκο των εταιρικών υπολογιστών, που αυτοί χρησιμοποιούσαν. Και τούτο, μετά την άρνησή τους να παραδώσουν στην αναιρεσείουσα τα σχετικά έγγραφα--είτε τυπωμένα είτε ως ηλεκτρονικά αρχεία-- προκειμένου η τελευταία να συνεχίσει απρόσκοπτα την επιχειρηματική δράση της.

Συνεπώς υπό τα δεδομένα αυτά, τα επίμαχα αρχεία δεν καλύπτονταν από το απόρρητο των ανταποκρίσεων και δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος. V. Περαιτέρω, επικουρικά, για τα ζητήματα, α) αν τα ως άνω επίμαχα ανασυρθέντα αρχεία και τα ηλεκτρονικά μηνύματα καλύπτονται από το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής και την προστασία των προσωπικών δεδομένων και β) αν η συνταγματική προστασία της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων έχουν εφαρμογή και στην άνω περίπτωση που τα ανασυρθέντα αρχεία και τα ηλεκτρονικά μηνύματα δεν αφαιρέθηκαν από προσωπικό ηλεκτρονικό αρχείο των παραιτηθέντων πρώην υπαλλήλων της αναιρεσείουσας εταιρείας με διάρρηξη μυστικού κωδικού πρόσβασης, αλλά από τον σκληρό δίσκο των εταιρικών υπολογιστών, που αυτοί χρησιμοποιούσαν και τα οποία (ηλεκτρονικά μηνύματα) αφορούν αθέμιτες και επιζήμιες για τα συμφέροντα της επιχείρησης στην οποία εργάσθηκαν πράξεις, πρέπει να λεχθούν τα εξής: 1. Κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Συντάγματος: "Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε

κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας". Εξάλλου, κατά το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 και έχει υπερνομοθετική ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος : "Κάθε πρόσωπο δικαιούται στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. Δεν επιτρέπεται επέμβαση δημοσίας αρχής στην άσκηση του δικαιώματος αυτού παρά μόνο στο μέτρο που αυτή η επέμβαση προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρο το οποίο, σε μια δημοκρατική κοινωνία, είναι αναγκαίο δια την εθνική ασφάλεια, την δημοσία ασφάλεια, την οικονομική ευημερία της χώρας, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη ποινικών αδικημάτων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων". Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής περιλαμβάνει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου. Κατ' αντιδιαστολή προς την κοινωνική ζωή του ατόμου, ως ιδιωτική ζωή του νοείται το σύνολο των σχέσεων και των δραστηριοτήτων του εκείνων που το ίδιο θέλει να κρατήσει μακριά από τη δημοσιότητα, είτε αποκλειστικά για τον εαυτό του, είτε για έναν στενό κύκλο, τον οποίο ο ίδιος κάθε φορά προσδιορίζει. Έτσι, εκτός από την ερωτική ζωή, τα ζητήματα υγείας και την οικογενειακή ζωή του ατόμου, που βρίσκονται στον πυρήνα του προστατευτέου δικαιώματος, στην έννοια της ιδιωτικής ζωής εμπίπτει ένας ευρύτερος κύκλος υποθέσεων του, ο οποίος ενδέχεται να συμπλέκεται και με την επαγγελματική ζωή. Έτσι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει κρίνει ότι τα τηλεφωνήματα και η ηλεκτρονική αλληλογραφία από τον χώρο της δουλειάς ενδέχεται να θεωρηθούν ιδιαίτερες εκφάνσεις της ιδιωτικής ζωής του εργαζομένου και να προστατεύονται από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ. Το ίδιο και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ, πρώην ΔΕΚ), που, ενώ στην αρχή (1989) είχε αποφανθεί ότι το αντικείμενο της προστασίας του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ "αφορά το πεδίο της ανάπτυξης της προσωπικής ελευθερίας του ατόμου και, επομένως, δεν μπορεί να επεκταθεί στους χώρους εμπορικών δραστηριοτήτων", στη συνέχεια (2008) προσέγγισε την ως άνω απόφαση του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Στην προκειμένη περίπτωση, τα ανασυρθέντα αρχεία, περιελάμβαναν όχι μόνον έγγραφα της εργοδότης αναιρεσείδουσας, αλλά και (προσωπικά) ηλεκτρονικά μηνύματα και επιστολές, τις οποίες είχαν απευθύνει προς τρίτους--πελάτες της αναιρεσείδουσας, ανταγωνιστές της, αλλά και αντιπροσωπευομένους από αυτήν--οι παραιτηθέντες πρώην υπάλληλοί της, προετοιμάζοντας την αποχώρησή τους. Αν και στενά συνδεδεμένη με την εμπορική και την εν γένει επιχειρηματική δραστηριότητα της αναιρεσείδουσας, η σχετική αλληλογραφία είναι "προσωπική" "ιδιωτική", δηλαδή εμπίπτει στην έννοια της "ιδιωτικής ζωής". Και τούτο, για το λόγο ότι η εν λόγω αλληλογραφία απέβλεπε στην εξυπηρέτηση των προσωπικών συμφερόντων των παραιτηθέντων υπαλλήλων (εις βάρος βέβαια των συμφερόντων της τελευταίας).

Συνεπώς υπό τα δεδομένα αυτά, τα επίμαχα αρχεία αναφέρονται στην ιδιωτική ζωή των αναιρεσιβλήτων και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9 παρ.1 του Συντάγματος και 8 της ΕΣΔΑ.

2. Κατά το άρθρο 9 Α του Συντάγματος, που προστέθηκε κατά την αναθεώρηση του 2001, προς εναρμόνιση προς το Ευρωπαϊκό δίκαιο : "Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή,

επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει". Με το άρθρο αυτό κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, ήτοι το δικαίωμα του λεγόμενου "πληροφοριακού αυτοκαθορισμού" ή "αυτοδιάθεσης των πληροφοριών". Ως τέτοια δε δεδομένα θεωρούνται όχι μόνον εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ζωή, αλλά και εκείνα που προορίζονται για εξωτερική χρήση στη δημόσια σφαίρα, ενώ, εξάλλου, η προστασία αναφέρεται όχι μόνο στην επεξεργασία των στοιχείων αυτών από κρατικά όργανα, αλλά και από ιδιώτες (ΣΤΕ 1616/2012). Το άτομο δικαιούται πλέον να ελέγχει και να καθορίζει τον τρόπο συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών που το αφορούν, και τούτο, με την εγγύηση και συνδρομή μιας ανεξάρτητης αρχής επιφορτισμένης με αυτήν ακριβώς την αρμοδιότητα, της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα, η οποία περιλαμβάνεται στις πέντε ανεξάρτητες αρχές που κατοχυρώνει ρητά το Σύνταγμα. Σύμφωνα με τον ν. 2472/1997 "Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα", προστατευτέα προσωπικά δεδομένα είναι μόνον όσα αναφέρονται σε φυσικά πρόσωπα. Τούτο προκύπτει από τις περ. (α) και (γ) αντιστοίχως του άρθρου 2 του ν.2472/1997, οι οποίες ορίζουν ως προσωπικά δεδομένα "κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων" και ως "υποκείμενο των δεδομένων", "το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα". Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. δ' του άνω ν. 2472/1997 ως "επεξεργασία" δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα νοείται "κάθε εργασία ή σειρά εργασιών, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση, η αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή" (ΑΠ 474/2016). Να σημειωθεί ότι στην προκειμένη περίπτωση, έχει εφαρμογή ο άνω ν. 2472/1997 και όχι ο ν. 3471/2006 "Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών ...", ο οποίος στο άρθρο 3 με τίτλο "Πεδίο Εφαρμογής", όπως η παρ.1 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 169 Ν.4070/2012, ορίζει : "1. Οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 17 του παρόντος νόμου έχουν εφαρμογή κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών, στο πλαίσιο της παροχής διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε δημόσια δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών περιλαμβανομένων αυτών που υποστηρίζουν συσκευές συλλογής δεδομένων και ταυτοποίησης. Για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο μη διαθεσίμων στο κοινό δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, εφαρμόζεται ο ν. 2472/1997, όπως ισχύει. 2. Ο ν. 2472/1997, όπως ισχύει, και οι εκτελεστικοί του άρθρου 19 του Συντάγματος νόμοι, όπως ισχύουν, εφαρμόζονται για κάθε ζήτημα σχετικό με την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, που δεν ρυθμίζεται ειδικότερα από τον παρόντα νόμο". Στην προκειμένη περίπτωση, οι πληροφορίες, που περιλαμβάνονται στα ως άνω αρχεία, που ανασύρθηκαν από τους εταιρικούς υπολογιστές τους οποίους χρησιμοποιούσαν οι πρώην παραιτηθέντες υπάλληλοι, αν και αφορούσαν και την επιχειρηματική δράση της εργοδότης αναιρεσείουσας εταιρείας και τις υποθέσεις της, συνιστούν προσωπικά δεδομένα των υπαλλήλων. Και τούτο, για

το λόγο ότι η ηλεκτρονική αυτή αλληλογραφία και ανταλλαγή των κρίσιμων πληροφοριών εξυπηρετεί προεχόντως τα προσωπικά συμφέροντα και σχέδια των υπαλλήλων.

Συνεπώς, τα επίμαχα αρχεία πρέπει να χαρακτηρισθούν ως προσωπικά δεδομένα των υπαλλήλων και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9 Α του Συντάγματος 3. Τα δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, δεν είναι απόλυτα. Όπως και κάθε άλλο συνταγματικό δικαίωμα, μπορούν να περιορισθούν αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι δημόσιου συμφέροντος και αν η άσκησή τους προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων. Και τούτο, υπό τον όρο ότι δεν παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας, την οποία το άρθρο 25 παρ.1 του Συντάγματος κατοχυρώνει πλέον ρητά, ορίζοντας "Τα δικαιώματα του ανθρώπου ...τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί...πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο...και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας". Εξάλλου, για να είναι νόμιμοι οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων, θα πρέπει να είναι αντικειμενικοί και απρόσωποι και να προβλέπονται από τον νόμο, ο οποίος δεν χρειάζεται να είναι τυπικός. Τέλος, τα ατομικά δικαιώματα δεν προστατεύονται μόνον έναντι της πολιτείας και των οργάνων της, αλλά και έναντι ιδιωτών που τα προσβάλλουν, αφού πλέον, κατά την ως άνω παράγραφο 1 του ως άνω άρθρου 25 του Συντάγματος, "τα δικαιώματα ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν". Πρόκειται για την λεγόμενη "τρίτενέργεια" των συνταγματικών δικαιωμάτων, στην οποία εμπίπτει κατ' εξοχήν η σχέση εργοδότη και εργαζομένου. Κατά πάγια πλέον νομολογία, ο Άρειος Πάγος δέχεται ότι, κατ' αντιδιαστολή προς την προσωπική και ιδιωτική ζωή, η εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του υπαλλήλου μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχων, οι οποίοι, εκτός εργασίας θα ήταν ανεπίτρεπτοι. Έτσι, όπως έχει κριθεί, είναι θεμιτή η μαγνητοσκόπηση ταμιών καταστήματος εν ώρα εργασίας, διότι η εργασία την οποία αυτοί παρέχουν υπόκειται στον έλεγχο του εργοδότη, δεδομένου ότι η παραπάνω μαγνητοσκόπηση δεν ανάγεται στην σφαίρα της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής των εργαζομένων (ΑΠ 874/2004, η οποία αφορά τη γνωστή υπόθεση υπεξαίρεσης χρημάτων από το παγκάρι του ιερού ναού προσκυνηματος ...). Προς την ίδια κατεύθυνση, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έχει κρίνει ότι, στο πλαίσιο της λειτουργίας της επιχείρησης και, ειδικότερα, στον χώρο εργασίας, είναι επιτρεπτές πιο εκτεταμένες επεμβάσεις στην ιδιωτική ζωή των εργαζομένων απ' ό,τι εκτός αυτού. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 1 του ν. 146/1914 περί αθεμίτου ανταγωνισμού "απαγορεύεται κατά τας εμπορικής, βιομηχανικής ή γεωργικής συναλλαγής πάσα προς τον σκοπόν ανταγωνισμού γενομένη πράξις αντικείμενη εις τα χρηστά ήθη. Ο παραβάτης δύναται να εναχθεί προς παράλειψιν και προς ανόρθωσιν της προσγενομένης ζημίας". Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι, για την εφαρμογή της απαιτείται η πράξη αφενός να έγινε προς το σκοπό ανταγωνισμού και αφετέρου να αντίκειται στα χρηστά ήθη, ως κριτήριο των οποίων χρησιμεύουν οι ιδέες του μέσου κοινωνικού ανθρώπου που κατά τη γενική αντίληψη σκέπτεται με χρηστότητα και φρόνηση (ΟΛΑΠ 2/2008, ΑΠ 991/2014 ,ΑΠ 249/2014). Ωστόσο η έννοια των χρηστών ηθών δεν μπορεί στο δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού να απηχεί αντιλήψεις κοινωνικής μόνον ηθικής, αλλά οφείλει να διαμορφώνεται με

βάση κυρίως τις οικονομικές και λοιπές συνθήκες της συγκεκριμένης αγοράς στο πλαίσιο στάθμισης των αντίθετων συμφερόντων που καλείται ο νόμος να προστατεύσει από αθέμιτες ανταγωνιστικές συμπεριφορές, διασφαλίζοντας έτσι αποτελεσματικά και την εγγυημένη από το άρθρ. 5§1 του Συντάγματος οικονομική ελευθερία. Αντικείμενο δηλαδή προστασίας δεν είναι μόνον το συμφέρον των ανταγωνιστών στην ατομική διάστασή του, αλλά και το συμφέρον των καταναλωτών και κατ' επέκταση η λειτουργία της ίδιας της αγοράς (ΑΠ 991/2014). Από τις διατάξεις των άρθρων 652 και 288 ΑΚ και 16 του ν. 146/1914 προκύπτει ότι ο μισθωτός, ο οποίος έχει καθήκον πίστης προς τον εργοδότη του, υποχρεούται να μη ενεργεί ανταγωνιστικές πράξεις, οι οποίες βλάπτουν τα συμφέροντα του εργοδότη. Τέτοιες πράξεις, πλην άλλων, είναι η άσκηση για δικό του λογαριασμό, με άγνοια του εργοδότη, εμπορικών εργασιών, ομοίων προς τις πράξεις του τελευταίου, ως και η εξυπηρέτηση πελατών του εργοδότη απ' ευθείας από τον μισθωτό (ΑΠ 1285/1984). Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ.1 εδ. α' , β' και γ' του ν. 2472/1997, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα "για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει: α) Να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εν όψει των σκοπών αυτών. β) Να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας. ". Έτσι ο σκοπός της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εργαζομένων επιτρέπεται αποκλειστικά καταρχήν για τους σκοπούς που συνδέονται άμεσα με τη σχέση απασχόλησης και την οργάνωση της εργασίας. Η διαπίστωση της "συμβατότητας" μεταξύ της συλλεγόμενης πληροφορίας και της σχέσης απασχόλησης δεν μπορεί να γίνει σε αφηρημένη βάση αλλά θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά στάθμιση in concreto των συμφερόντων των εργαζομένων και των δικαιωμάτων των εργοδοτών, λαμβάνοντας υπόψη ζητήματα όπως το είδος της εργασίας για την οποία γίνεται η συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων ή το εάν η συλλογή και επεξεργασία γίνεται κατά το στάδιο της πρόσληψης ή το στάδιο της λειτουργίας της σχέσης εργασίας. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά χρειάζονται, ενόψει των σκοπών επεξεργασίας. Η συλλογή και επεξεργασία πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να επεμβαίνει όσο το δυνατόν λιγότερο στην προσωπική ζωή του εργαζόμενου, με ηπιότερα μέσα επίτευξης του σκοπού για τον οποίο συγκεντρώνονται οι πληροφορίες. Για να είναι νόμιμη η επεξεργασία θα πρέπει να διενεργείται για τον σκοπό για τη θεραπεία του οποίου αποσκοπεί και όχι για άλλο σκοπό (ΣτΕ 1616/2012). Εξάλλου, το άρθρο 5 παρ.1 του ως άνω ν. 2472/1997 ορίζει: "Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του". Ο θεμελιώδης όμως αυτός κανόνας, ότι δηλαδή δεν επιτρέπεται η συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, χωρίς τη συναίνεση του υποκειμένου, δεν είναι απόλυτος. Έτσι ο ίδιος ο ν. 2472/1997 -ο οποίος επαναλαμβάνει, εν προκειμένω, την κοινοτική Οδηγία 95/46/EK -ορίζει στο άρθρο 5 παρ.2 α' έως ε' ότι, κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, χωρίς την συγκατάθεση του υποκειμένου, οσάκις αυτή "είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας.....και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα

δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών". Έτσι η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν εξικνείται μέχρι της πλήρους απαγορεύσεως της επεξεργασίας τους, αλλά στη θέσπιση όρων και προϋποθέσεων, υπό τις οποίες είναι επιτρεπτή η επεξεργασία τους, ούτως ώστε να επιτευχθεί μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος αυτού, και της ικανοποίησης και άλλων συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων (ΣΤΕ 1616/2012, ΣΤΕ 2254/2005), όπως είναι το δικαίωμα της έννομης προστασίας (άρθρο 20 παρ.1 Συντάγματος) και της επιχειρηματικής ελευθερίας (άρθρα 5 και 106 παρ.2 Συντάγματος). Τέτοιο έννομο συμφέρον αποτελεί η άσκηση της οικονομικής ελευθερίας του εργοδότη καθώς και η άσκηση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου και ιδίως η περίπτωση ,κατά την οποία τα στοιχεία που ζητούνται είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η προσκόμιση των προσωπικών δεδομένων από τον εργοδότη ενώπιον του δικαστηρίου και διοικητικών ή ανεξάρτητων αρχών για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του. Μπορεί να είναι κάθε είδους δικαστήρια, πολιτικά, ποινικά ή διοικητικά, με οποιαδήποτε διαδικασία, και με οποιαδήποτε ιδιότητα και αν μετέχει ο εργοδότης, όπως ενάγων ή εναγόμενος. Ειδικότερα, όπως έχει κρίνει κατ' επανάληψη η Αρχή Προστασίας Δεδομένων, η χρήση ενώπιον δικαστηρίου προσωπικών δεδομένων που έχουν συλλεγεί χωρίς προηγούμενη συναίνεση του ενδιαφερομένου είναι θεμιτή αν "ο επιδιωκόμενος σκοπός της προάσπισης των δικαιωμάτων δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα ηπιότερα μέσα" (Αρχή Προστασίας Δεδομένων, 8/2005, 9/2005 και 57/2009). Στην προκειμένη περίπτωση, τα κρίσιμα αρχεία περιλαμβάνουν έγγραφα και άλλα στοιχεία τα οποία οι πρώην υπάλληλοι της αναιρεσεύουσας συνέταξαν, απέστειλαν ή και παρέλαβαν στον χώρο εργασίας τους με χρήση εταιρικών υπολογιστών. Επί πλέον, δεν χρησιμοποιούσαν προσωπική ηλεκτρονική διεύθυνση, αλλά εταιρική, την οποία η αναιρεσεύουσα τους είχε παραχωρήσει για τις ανάγκες της εργασίας τους. Ακόμη δεν τέθηκε ζήτημα επιτήρησης ή καθ' οιονδήποτε τρόπο παρακολούθησης των παραιτηθέντων πρώην υπαλλήλων της αναιρεσεύουσας, κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Ελέγχθηκαν απλώς εκ των υστέρων οι εταιρικοί υπολογιστές μετά την αποχώρησή τους και την άρνησή τους να παραδώσουν τα αρχεία που χρησιμοποιούσαν στην αναιρεσεύουσα εργοδότηριά τους. Εξάλλου, τα κρίσιμα δεδομένα δεν ήταν "ευαίσθητα" κατά την έννοια του ν.2472/1997 (άρθρο 2 περ. β'). Η συλλογή και επεξεργασία τους από την αναιρεσεύουσα δεν απέβλεπε μόνο στην προστασία των δικαιωμάτων και συμφερόντων της (άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος) αλλά στην διασφάλιση της εμπορικής πίστης και, εν τέλει, στην προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Πράγματι, η απόδειξη ενώπιον δικαστηρίου της άνω αθέμιτης και επιζήμιας για την αναιρεσεύουσα συμπεριφοράς που επέδειξαν οι πρώην υπάλληλοι της αναιρεσεύουσας, στο πλαίσιο της άσκησης των υπηρεσιακών καθηκόντων τους, δεν μπορεί να συγκριθεί με την αποκάλυψη στοιχείων της καθαρά προσωπικής ζωής τους, όπως θα ήταν, για παράδειγμα, οι ερωτικές προτιμήσεις τους, τα θρησκευτικά τους πιστεύω και οι φιλοσοφικές ή πολιτικές τους πεποιθήσεις. Γιατί, αν και η συμπεριφορά αυτή ανάγεται στην προσωπική ζωή τους, η προετοιμασία του επαγγελματικού μέλλοντος των εν λόγω υπαλλήλων βρίσκεται προδήλως στην περιφέρεια του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής, δηλαδή σε πολύ μεγάλη απόσταση από τον πυρήνα της τελευταίας. Επομένως, η αποκάλυψη των κρίσιμων δεδομένων για την άσκηση του δικαιώματος της δικαστικής

προστασίας της εργοδότης αναιρεσεύουσας (άρθρο 20 παρ.1 Συντάγματος), προκειμένου να διασφαλισθεί το δικαίωμα της επιχειρηματικής ελευθερίας της (άρθρα 5 και 106 παρ.2 Συντάγματος) είναι καθ' όλα θεμιτή, η δε, κατά τα άρθρα 9 και 9 Α του Συντάγματος και το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, επίκληση των πρώην υπαλλήλων της αναιρεσεύουσας των δικαιωμάτων στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, είναι αθέμιτη, αφού η άσκησή τους προσβάλλει δικαιώματα της αναιρεσεύουσας που υπερέχουν προφανώς. Τέτοια δικαιώματα ήταν τα δικαιώματα της αναιρεσεύουσας, που απορρέουν από το άρθρο 5 παρ.1 Συντάγματος και γενικότερα η διασφάλιση της εμπορικής πίστης και του ελεύθερου ανταγωνισμού, που η αποτελεσματική υπεράσπισή τους ενώπιον δικαστηρίου (άρθρο 20 παρ.1 Συντάγματος), επέβαλε την απόδειξη της αντισυμβατικής, αθέμιτης και επιζήμιας για την αναιρεσεύουσα συμπεριφοράς των αναιρεσιβλήτων πρώην υπαλλήλων της. Άρα η ανάσυρση των κρίσιμων αρχείων από τους εταιρικούς υπολογιστές που αυτοί χρησιμοποιούσαν και η χρήση τους ενώπιον δικαστηρίου ήταν νόμιμη.

VI . Κατ' ακολουθία όλων των ανωτέρω, το Εφετείο, με το να δεχθεί, με την προσβαλλόμενη απόφασή του, ότι τα ως άνω αρχεία, που ανασύρθηκαν από την αναιρεσεύουσα από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές της, που χρησιμοποιούσαν οι αναιρεσιβλήτοι, και ήλθαν σε γνώση της, χωρίς τη συγκατάθεση των τελευταίων και χωρίς την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας για την άρση του απορρήτου και ότι επομένως τα έγγραφα αυτά, ως αποκτηθέντα κατά παράβαση του απορρήτου των επικοινωνιών, συνιστούν παράνομα αποδεικτικά μέσα και δεν τα έλαβε υπόψη του, εσφαλμένα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις ως άνω ουσιαστικές διατάξεις. Άρα, οι πρώτος και δεύτερος λόγοι της αιτήσεως αναιρέσεως από το άρθρο 559 αρ.1 και 11 γ' ΚΠολΔ , με τους οποίους αποδίδονται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση οι πλημμέλειες της παράβασης του νόμου και της παρά το νόμο μη λήψη υπόψη αποδεικτικών μέσων, και οι οποίοι παραπλέμφθηκαν ενώπιον της πλήρους Ολομέλειας, ως ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος, είναι βάσιμοι και πρέπει να γίνουν δεκτοί.

VII. Κατά τη γνώμη, όμως, του αρεοπαγίτη Αριστείδη Πελεκάνου, οι λόγοι που παραπλέμφθηκαν στην Ολομέλεια, από το άρθρο 559 αρ. 1 και αρ. 11 περ. γ' ΚΠολΔ, είναι αβάσιμοι και έπρεπε να απορριφθούν. Ειδικότερα, στο άρθρο 19 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο (εδ. α') και ότι νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων (εδ. β). Επίσης στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α του Συντάγματος. Το άρθρο αυτό κατοχυρώνει την ελευθερία και το απόρρητο κάθε μορφής ιδιωτικής (μη δημόσιας) επικοινωνίας οπουδήποτε και αν αυτή γίνεται (κατοικία, χώρος εργασίας ή άλλου), και ειδικότερα προστατεύει την ελευθερία και το απόρρητο κάθε προσωπικής ή επαγγελματικής επικοινωνίας, την οποία το υποκείμενο του δικαιώματος εννοεί και επιθυμεί ως μυστική ή εμπιστευτική. Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 9 παρ. 1 εδ. β' του Σ., κατά την οποία η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη και η οποία προστατεύει την ιδιωτική και οικογενειακή σφαίρα, απαγορεύει, μεταξύ άλλων, την οπτική ή

ακουστική παρακολούθηση ή καταγραφή ή άλλης μορφής προσβολή της ιδιωτικής ζωής με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο, εκτός από ενέργειες που επιχειρούνται στο νόμιμο πλαίσιο για τη διερεύνηση, αποκάλυψη και δίωξη σοβαρών εγκλημάτων. Το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του οικιακού ασύλου και της ελεύθερης επικοινωνίας προστατεύεται και από το άρθρο 8 παρ. 1 της ΕΣΔΑ με την επιφύλαξη του περιορισμού, που προβλέπεται από την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, για θεμιτή επέμβαση της δημόσιας αρχής, εφόσον αυτή (επέμβαση) προβλέπεται με (εθνικό) νόμο και αποτελεί μέτρο που, σε μια δημοκρατική κοινωνία, είναι αναγκαίο για την εθνική ή τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομική ευημερία της χώρας, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη ποινικών αδικημάτων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. Ενώ, με το άρθρο 9Α του Σ., κατοχυρώνεται το δικαίωμα προστασίας του ατόμου από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει, η οποία (προστασία) διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.

Η προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3 του Σ. (κατά την οποία απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί - από δημόσιες αρχές ή ιδιώτες - κατά παράβαση των άρθρων 19, 9 και 9Α του Σ.), είναι κανονιστικά πλήρης με άμεση εφαρμογή, δεσμεύει όλα τα κρατικά όργανα ανεξάρτητα από την έκδοση ή όχι σχετικού νόμου και ισχύει σε όλες τις δικαστικές και διοικητικές αρχές. Η εν λόγω απαγόρευση, αυτονοήτως, δεν αφορά αποδεικτικά μέσα, που αποκτήθηκαν υπό τους όρους του άρθρου 19 παρ.1β' του Σ., για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, με σύννομη άρση του απορρήτου κατά τις σχετικές διατάξεις του ν. 2225/1994. Κατά ορθότερη άποψη, το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται και μετά την πραγμάτωσή της μέχρι να εκδηλωθεί αντίθετη βούληση αυτών που επικοινωνούν, καθόσον η ratio της σχετικής συνταγματικής διάταξης είναι η προστασία της οικειότητας και εμπιστευτικότητας μεταξύ των ατόμων που επικοινωνούν ως εκδήλωσης της προσωπικής τους ελευθερίας για όσο χρόνο η σχετική επικοινωνία διατηρεί τον μυστικό ή εμπιστευτικό χαρακτήρα της, ο οποίος δεν παύει με μόνη την πραγμάτωση της επικοινωνίας, ούτε ατονεί η ανάγκη για την προστασία του απορρήτου αυτής. Η αντίθετη άποψη, ότι το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται μόνο κατά το στάδιο της διεξαγωγής της, που στη σύγχρονη ηλεκτρονική και ψηφιακή μορφή της εξαντλείται συνήθως σε ελάχιστο χρόνο, περιορίζει σημαντικά και αδικαιολόγητα την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας, ενώ, αντίθετα, επιβάλλεται η πλήρης και ουσιαστική διασφάλισή του, καθόσον η ευρύτατη οικονομική εκμετάλλευση προσωπικών πληροφοριών και η εμφάνιση πολλών νέων πηγών και μορφών ηλεκτρονικής εγκληματικότητας έχουν πολλαπλασιάσει τους κινδύνους προσβολών του απορρήτου της επικοινωνίας και της ιδιωτικής ζωής και καθιστούν επιτακτικότερη την προστασία τους. Έτσι, η σύγχρονη ηλεκτρονική αλληλογραφία (e-mails) εμπίπτει και προστατεύεται από το απόρρητο της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας του άρθρου 19 παρ. 1 του Σ. κατά το στάδιο της πραγμάτωσής της αλλά και μετά για όσο χρονικό διάστημα τα μέρη που επικοινωνούν διατηρούν και διασφαλίζουν τον μυστικό ή εμπιστευτικό χαρακτήρα της, με χρήση σχετικού κωδικού αποκλειστικής πρόσβασης. Με τη διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3 του Σ. εισάγεται περιορισμός στο δικαίωμα απόδειξης ως ειδικότερης έκφανσης του δικαιώματος παροχής

εννόμου προστασίας, που κατοχυρώνεται (με επιφύλαξη νόμου) στο άρθρο 20 παρ.1 του Σ., και συγχρόνως εισάγεται περιορισμός σε δικαιώματα των οποίων επιδιώκεται εκάστοτε δικαστική προστασία, που ενδέχεται να έχουν και συνταγματική κατοχύρωση, όπως η ζωή, η τιμή, η ελευθερία (με στενή έννοια) κλπ.. Σε ακραίες μόνο περιπτώσεις είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η κάμψη του κανόνα της μη χρήσης αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των άρθρων 19, 9 και 9Α του Σ., εφόσον η μη χρήση αυτών αποκλείει την απόδειξη γεγονότων και οδηγεί σε ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή άλλων συνταγματικών δικαιωμάτων, όπως είναι και το δικαίωμα απόδειξης βασανιστηρίων ή της αθωότητας κατηγορουμένου ιδίως για ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα, και μόνο εφόσον η εν λόγω προσβολή, λόγω της φύσης ή/και της βαρύτητάς της, συνιστά ταυτόχρονα και προσβολή της ανθρώπινης αξίας, η οποία προστατεύεται από τη θεμελιώδη και μη αναθεωρήσιμη (άρθρο 110 Σ.) διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Σ., που ορίζει ότι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας. Η δε πρωταρχικά προστατευόμενη από το Σ. αξία του ανθρώπου συνάπτεται άμεσα και άρρηκτα με την ελευθερία της επικοινωνίας, καθόσον (η αξία του ανθρώπου) εκφράζεται και πραγματώνεται μέσω αυτής. Η δικαστική αξιολόγηση και στάθμιση για τη συνδρομή ή μη στη συγκεκριμένη περίπτωση δικονομικής κατάστασης ανάγκης, που δικαιολογεί, κατ' εξαίρεση, τη χρήση αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν παράνομα, λόγω προσβολής της ανθρώπινης αξίας σε περίπτωση μη χρησιμοποίησής τους, πρέπει να γίνεται με βάση την αρχή της αναλογικότητας, η οποία καθιερώνεται ρητά με τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 εδ. δ' του Σ. και την οποία οφείλει να σέβεται κάθε περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων είτε προβλέπεται απευθείας από το Σ. είτε προβλέπεται από νόμο, υπέρ του οποίου υπάρχει συνταγματική επιφύλαξη. Ειδικότερα, η αρχή της αναλογικότητας μεταξύ του περιοριστικού μέτρου και του σκοπού που προορίζεται να εξυπηρετεί ο περιορισμός, επιβάλλει στον νομοθέτη : α) ο θεσπιζόμενος περιορισμός να επιδιώκει θεμιτό σκοπό, δηλαδή τον σκοπό που ορίζει ρητά η ειδική νομοθετική επιφύλαξη ή τον σκοπό που εμπίπτει στο νόημα της γενικής νομοθετικής επιφύλαξης (προστασία του κοινωνικού συνόλου ή δικαιωμάτων τρίτων), β) το προβλεπόμενο μέσο ή ο τρόπος του περιορισμού να είναι θεμιτός, γ) ο θεσπιζόμενος περιορισμός να είναι κατάλληλος και αναγκαίος για την επίτευξη του σκοπού, για τον οποίο εισάγεται και δ) η συγκριτική στάθμιση των συγκρουομένων αγαθών, δηλαδή του αγαθού στο οποίο αποβλέπει ο περιορισμός και του αγαθού που προστατεύει το δικαίωμα, πρέπει στη συγκεκριμένη περίπτωση (in concreto) να αποβαίνει υπέρ του πρώτου. Ο δε δικαστικός έλεγχος δεν υπεισέρχεται στη σκοπιμότητα και περιορίζεται στη συνταγματικότητα των σχετικών νομοθετικών επιλογών, εξετάζοντας μόνο μήπως ο περιορισμός που επέλεξε ο νομοθέτης είναι ακατάλληλος ή μη αναγκαίος ή δυσανάλογος προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Περαιτέρω, με τον ν. 2472/1997 (για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που εκδόθηκε σε προσαρμογή προς την Οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης/10/1995) καθορίστηκαν το πλαίσιο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τα δικαιώματα των υποκειμένων τους. Η ρύθμιση αυτή συμπληρώθηκε και εξειδικεύτηκε με τον ν. 2774/1999 (για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα σε προσαρμογή προς την

νεότερη Οδηγία 97/66/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου). Ακολούθως, για την ενσωμάτωση στην εσωτερική έννομη τάξη της Οδηγίας 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης/7/2002, θεσπίστηκε ο ν. 3471/2006 (για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών...), με τον οποίο καταργήθηκε στο σύνολό του ο ν. 2774/1999 (καθώς η σχετική Οδηγία που αυτός είχε ενσωματώσει στην ελληνική έννομη τάξη καταργήθηκε με τα άρθρα 19 και 17 παρ. 1 της Οδηγίας 2002/58/EK) και διέλαβε νέες ρυθμίσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Οι σχετικές ρυθμίσεις (όπως και εκείνες του ν. 2774/1999 που καταργήθηκε) συμπληρώνουν και εξειδικεύουν τις γενικές ρυθμίσεις του ν. 2472/1997, προκειμένου, ενόψει των μεγάλων τεχνολογικών και οικονομικών εξελίξεων, να διασφαλίζεται πληρέστερη και αποτελεσματικότερη προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής των πολιτών που χρησιμοποιούν τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες επικοινωνίας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους, δηλαδή μόνο στα δημόσια (διαθέσιμα στο κοινό) δίκτυα ηλεκτρονικής επικοινωνίας και στις διαθέσιμες στο κοινό υπηρεσίες ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Για τις μη διαθέσιμες στο κοινό ηλεκτρονικές επικοινωνίες, εφαρμόζεται ο ν. 2472/1997, όπως ισχύει, ενώ ως ηλεκτρονική επικοινωνία νοείται και εκείνη που παρέχεται μέσω διαδικτύου (βλ. σχετικά αιτιολ. έκθεση ν. 3471/2006 σε ΚΝοΒ έτους 2006 σελ. 1071-1072). Τέλος, με τον ν. 3917/2011 (για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνίας...), ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2006/24/EK, που τροποποίησε την προγενέστερη Οδηγία 2002/58/EK. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 3471/2006 (ο οποίος, κατά το άρθρο 3 αυτού, έχει εφαρμογή κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών στο πλαίσιο παροχής από δημόσια δίκτυα διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών), α) προστατεύεται από το απόρρητο των επικοινωνιών οποιαδήποτε χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που παρέχονται μέσω δημοσίου δικτύου επικοινωνιών και των διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και των συναφών δεδομένων κίνησης και θέσης, όπως αυτά ορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 2 του ίδιου νόμου, στα οποία περιλαμβάνονται η ταυτότητα σύνδεσης ή του τερματικού εξοπλισμού του συνδρομητή, οι κωδικοί πρόσβασης, ο χρόνος επικοινωνίας, τα στοιχεία εντοπισμού του τερματικού εξοπλισμού του χρήστη κλπ. και β) η άρση του απορρήτου είναι επιτρεπτή μόνο υπό τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που προβλέπονται από το άρθρο 19 του Σ. Ενώ, κατά την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, απαγορεύεται η ακρόαση, υποκλοπή ή άλλο είδος παρακολούθησης ή επιτήρησης των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων κίνησης και θέσης, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο. Επίσης στο άρθρο 5 αυτού, το οποίο ορίζει τους κανόνες επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων και των δεδομένων κίνησης και θέσης, προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι ο φορέας παροχής δημοσίου δικτύου ή και διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και τα δεδομένα κίνησης και θέσης ή να τα διαβιβάζει σε τρίτους για άλλους σκοπούς, εκτός αν ο συνδρομητής ή ο χρήστης έχει δώσει τη ρητή και ειδική

συγκατάθεσή του, η οποία, για τη διαβίβαση των δεδομένων σε τρίτους, πρέπει να είναι (και) έγγραφη. Στο δε άρθρο 6 προβλέπεται, μεταξύ άλλων, α) ότι τα δεδομένα κίνησης, που υποβάλλονται σε επεξεργασία και αποθηκεύονται από τον φορέα παροχής δημοσίου δικτύου ή και διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών υπηρεσιών, καταστρέφονται ή καθίστανται ανώνυμα με κατάλληλη κωδικοποίηση και β) ότι, κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται χωρίς (προηγούμενη) συγκατάθεση του συνδρομητή ή χρήστη η επεξεργασία των δεδομένων θέσης από τους εν λόγω φορείς, προκειμένου να παρέχουν στις αρμόδιες αρχές για την αντιμετώπιση καταστάσεων ανάγκης τις αναγκαίες πληροφορίες για τον εντοπισμό του καλούντος και μόνο γι' αυτόν τον συγκεκριμένο σκοπό. Τέλος, για τους σκοπούς του ν. 3471/2006, ως "επικοινωνία" νοείται κάθε πληροφορία που ανταλλάσσεται ή διαβιβάζεται μεταξύ ενός πεπερασμένου αριθμού μερών μέσω μίας διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ενώ ως "δημόσιο δίκτυο επικοινωνιών" νοείται το δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών, που χρησιμοποιείται εξ ολοκλήρου ή κυρίως για την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 2 παρ. 5 και 10). Όπως δε σημειώνεται στη σχετική αιτιολογική έκθεση (βλ. ΚΝοβ τόμος 54 σελ. 1071-1074), α) ως επικοινωνία κατά το άρθρο 2 του ν. 3471/2006 θεωρείται και η παρεχόμενη μέσω διαδικτύου, καθώς και οι πληροφορίες που μεταβιβάζονται μέσω των υπηρεσιών πολυμέσων, διαλογικής τηλεόρασης και βίντεο κατά παραγγελία, εφόσον αφορούν αναγνωρίσιμο συνδρομητή ή χρήστη, β) ως προς την προστασία των επικοινωνιών, οι διατάξεις του εν λόγω νόμου συμπληρώνουν τις προϋπάρχουσες σχετικές διατάξεις του ν. 2225/1994, του ν. 3115/2003 και των νομοθετημάτων που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότησή τους, γ) απαγορεύεται η χωρίς άδεια πρόσβαση στις επικοινωνίες από πρόσωπα άλλα πλην των χρηστών ή χωρίς τη συγκατάθεσή τους, εκτός αν υπάρχει σχετική ρύθμιση στον νόμο, η οποία, πάντως, υπόκειται στις προϋποθέσεις και τις εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 19 του Συντάγματος και οι εκτελεστικοί νόμοι αυτού (ουσιαστικές εγγυήσεις, άδεια δικαστικής αρχής και έλεγχος από Ανεξάρτητη Αρχή), δ) υπόκειται στο απόρρητο κάθε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που γίνεται από τον συνδρομητή ή/και τον χρήστη και ε') οι τροποποιήσεις του ν. 2472/1997 που εισάγονται με τον ν. 3471/2006 έχουν ως σκοπό τη διατήρηση και κατοχύρωση υψηλού επιπέδου προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε συμμόρφωση και προς το άρθρο 9 Α του Συντάγματος. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 3917/2011, κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων του ν. 3471/2006 (που προβλέπουν καταρχήν τη διατήρηση και επεξεργασία από τους παρόχους των δεδομένων της επικοινωνίας των συνδρομητών και χρηστών μόνο για τους σκοπούς μετάδοσης και χρέωσης αυτής, καθώς και την καταστροφή ή την ανωνυμοποίησή τους με τη λήξη της επικοινωνίας), οι πάροχοι διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιου δικτύου επικοινωνιών υποχρεούνται να διατηρούν τα δεδομένα του άρθρου 5 του ίδιου νόμου, όταν αυτά παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία από αυτούς κατά την παροχή των υπηρεσιών επικοινωνιών, ενώ απαγορεύεται η διατήρηση δεδομένων που αποκαλύπτουν το περιεχόμενο των επικοινωνιών. Κατά το άρθρο 4 αυτού, τα δεδομένα του άρθρου 5 παρέχονται μόνο στις αρμόδιες αρχές, σύμφωνα με τη διαδικασία, τις προϋποθέσεις και τους όρους πρόσβασης που ορίζονται στον ν. 2525/1994. Ενώ, κατά το άρθρο 1 του εν λόγω νόμου, η υποχρέωση διατήρησης των δεδομένων καθιερώνεται, προκειμένου αυτά να καθίστανται

διαθέσιμα στις αρμόδιες αρχές για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, όπως τα εγκλήματα αυτά ορίζονται στο άρθρο 4 του ν. 2225/1994, ενώ δεν εμπίπτει στο πεδίο ισχύος αυτού το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και οι πληροφορίες, στις οποίες η πρόσβαση πραγματοποιείται με τη χρήση δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τέλος, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3917/2011 (ΚΝοΒ τόμος 59 σελ. 158 επ.) σημειώνονται, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα : Ότι η διατήρηση των δεδομένων της επικοινωνίας αποσκοπεί, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 του Σ., στη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, καθώς, κατά το άρθρο 1 παρ. 1 της Οδηγίας 2006/24/ΕΚ, η σχετική υποχρέωση αποσκοπεί στη διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη σοβαρών ποινικών αδικημάτων, όπως ορίζονται βάσει του εθνικού δικαίου των κρατών μελών. Ότι η διατήρηση των δεδομένων της επικοινωνίας δεν συνιστά ανακριτική πράξη, αφού αυτά παραμένουν στα αρχεία του παρόχου, δεν υποβάλλονται σε επεξεργασία και γνωστοποιούνται στις αρμόδιες αρχές μόνο υπό τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες του εκτελεστικού νόμου του άρθρου 19 παρ. 1 του Σ. Ότι η ανακριτική πράξη της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών διενεργείται κατά το άρθρο 4 του ν. 2225/1994, όπως εκάστοτε ισχύει, για τη διακρίβωση των εκεί αναφερομένων εγκλημάτων στο πλαίσιο ανάκρισης ή προανάκρισης και ότι δεν επιτρέπεται προληπτική επεξεργασία των διατηρουμένων δεδομένων, η οποία θα προσέκρουε στο άρθρο 19 του Σ. και στην αρχή της αναλογικότητας. Ότι η επεξεργασία των πληροφοριών που προκύπτουν από τα δεδομένα αυτά επιτρέπεται μόνο εφόσον διαταχθεί η διενέργεια της ανακριτικής πράξης της άρσης του απορρήτου σε βάρος συγκεκριμένου προσώπου για την τέλεση συγκεκριμένου εγκλήματος και ότι, σε αντίθετη περίπτωση, η διεξαγόμενη ανακριτική πράξη είναι μη νόμιμη και άκυρη. Ότι στα διατηρούμενα δεδομένα οπωσδήποτε δεν εμπίπτουν το περιεχόμενο της επικοινωνίας και οι πληροφορίες που παράγονται από την επικοινωνία μέσω διαδικτύου, όπως προβλέπεται και στο άρθρο 2 παρ. 2 της Οδηγίας 2006/24/ΕΚ. Και ότι τα διατηρούμενα δεδομένα, ως εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας, συνθέτουν, μαζί με το περιεχόμενο της επικοινωνίας, υπό ευρεία έννοια την έννοια του απορρήτου της επικοινωνίας και απολαμβάνουν της συνταγματικής προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, όπως ορίζεται και στο άρθρο 4 του ν. 3471/2006. Τέλος, κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 2472/1997, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας, πρέπει : α) να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών Στο δε άρθρο 5 παρ. 1 ορίζεται ότι επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του. Επίσης στην παρ. 2 περ. ε' του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η επεξεργασία και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι αυτό (έννομο συμφέρον) υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των προσώπων, στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών. Από όσα προαναφέρθηκαν παρέπεται ότι από τα άρθρα 5 παρ. 1, 9 και 9Α του Σ. και το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ κατοχυρώνονται τα δικαιώματα της ιδιωτικότητας και της πληροφοριακής

αυτοδιάθεσης του φυσικού προσώπου (ατόμου), ενώ από τα άρθρα 5 παρ. 1 και 5Α του Σ. κατοχυρώνεται το δικαίωμα του φυσικού και νομικού προσώπου στην πληροφορία (πληροφορείν και πληροφορείσθαι). Η υπερεθνική έννομη τάξη (Οδηγίες ΕΚ) και η εσωτερική έννομη τάξη (ν. 2472/1997 και μεταγενέστεροι) θέτει σειρά περιορισμών στην άσκηση του δικαιώματος του πληροφορείν και πληροφορείσθαι, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των αντιτιθεμένων δικαιωμάτων αυτών, με την έννοια ότι θεωρείται (καταρχήν) απαγορευμένη κάθε επέμβαση τρίτου στα προσωπικά δεδομένα του φυσικού προσώπου, αν δεν έχουν τηρηθεί οι όροι και οι διατυπώσεις που τάσσονται από τον νόμο για την άσκηση του δικαιώματος του πληροφορείν και πληροφορείσθαι. Η νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα συμπληρώνει το προϋπάρχον θεσμικό πλαίσιο, συγκεκριμενοποιεί τη διάταξη προστασίας της προσωπικότητας του άρθρου 57 ΑΚ και διευρύνει την έννοια της προσωπικότητας σε σχέση με το άρθρο 57 ΑΚ, ώστε να θεωρείται απαγορευμένη κάθε επέμβαση στα προσωπικά δεδομένα άλλου (ευμενή ή δυσμενή), αν δεν έχουν τηρηθεί οι εν λόγω όροι και διατυπώσεις για την άσκηση του δικαιώματος της πληροφοριακής ελευθερίας. Ο ν. 3471/2006 (εκτελεστικός του άρθρου 9Α του Σ., το οποίο εξαίρει ρητά την ανάγκη προστασίας των προσωπικών δεδομένων από την ηλεκτρονική συλλογή, επεξεργασία και χρήση τους) περιέχει νέα ρύθμιση που αποτελεί α) συμπλήρωση και εξειδίκευση των γενικών ρυθμίσεων του ν. 2472/1997 και β) συμπλήρωση και ενίσχυση της προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών, που παρέχεται από τον ν. 2225/1994 (εκτελεστικό του άρθρου 19 παρ. 1 του Σ.), τον ν. 3115/2003 (για την Α.Δ.Α.Ε) και όσα νομοθετήματα εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση αυτών. Έτσι, με το άρθρο 4 του ν. 3471/2006, οποιαδήποτε χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (διαβίβαση ή ανταλλαγή πληροφοριών κατά το άρθρο 2 παρ. 5 του ίδιου νόμου), που παρέχεται μέσω δημοσίου δικτύου επικοινωνιών και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που είναι διαθέσιμες στο κοινό, προστατεύεται ρητά από τις ρυθμίσεις για το απόρρητο των επικοινωνιών. Η δε άρση του απορρήτου επιτρέπεται μόνο υπό τις προϋποθέσεις (όρους και λόγους) και τις διαδικασίες που προβλέπονται από το άρθρο 19 του Σ. και τον ν. 2225/1994, όπως ισχύει. Ο ν. 3471/2006 έχει αποκλειστική εφαρμογή για ζητήματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών στο πεδίο χρήσης ηλεκτρονικών επικοινωνιών που παρέχονται από δημόσια δίκτυα και είναι διαθέσιμες στο κοινό. Ενώ, ο ν. 2472/1997 έχει εφαρμογή για ζητήματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στο πεδίο χρήσης ηλεκτρονικών υπηρεσιών που δεν είναι διαθέσιμες στο κοινό, καθώς και για κάθε ζήτημα σχετικό με παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών που δεν ρυθμίζεται ειδικότερα από τον ν. 3471/2006. Συνακολούθως και με δεδομένο ότι στο άρθρο 5 του ν. 3471/2006 επαναλαμβάνονται οι γενικές αρχές προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής προσαρμοσμένες στη φύση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, απαριθμούνται οι περιπτώσεις που θεμελιώνουν τη νομιμότητα της επεξεργασίας (σύμβαση και συγκατάθεση ηλεκτρονική ή έγγραφη ή ρητή, ειδική και έγγραφη, κατά περίπτωση) και προβλέπονται εξαντλητικά οι ειδικές προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι νόμιμη η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, αποκλείεται συμπληρωματική εφαρμογή του άρθρου 5 παρ. 2 περ. ε' του ν. 2472/1997, η οποία, όπως ήδη σημειώθηκε, επιτρέπει την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων (όταν η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για

την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, εφόσον αυτό υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων του υποκειμένου ή των υποκειμένων των δεδομένων και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών). Επομένως, δεν είναι σύνηθες η γνώση ή απόκτηση, από όργανα του φορέα παροχής διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικής επικοινωνίας ή, πολύ περισσότερο, από οποιονδήποτε τρίτον (που διαθέτει ή προσφεύγει σε ανάλογη τεχνική δυνατότητα), πληροφοριών που ανταλλάχθηκαν, διαβιβάστηκαν ή διακινήθηκαν μέσω δημοσίου δικτύου παροχής ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε προσωπικό ηλεκτρονικό λογαριασμό, χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη (συνδρομητή ή μη) των συγκεκριμένων ηλεκτρονικών υπηρεσιών για προσωπικούς ή επαγγελματικούς σκοπούς και χωρίς να τηρηθούν η διαδικασία, οι όροι και οι προϋποθέσεις για άρση του απορρήτου κατά τον ν. 2225/1994. Επιπλέον η παρεχόμενη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενισχύεται και με αυστηρές ποινικές κυρώσεις, που προβλέπονται για οποιονδήποτε παραβιάζει τις σχετικές διατάξεις, είτε αυτός συνδέεται με οποιονδήποτε τρόπο με τον πάροχο ηλεκτρονικών υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες στο κοινό είτε πρόκειται για πρόσωπο άσχετο με τον πάροχο (άρθρα 15 παρ. 1 ν. 2472/2006 και 11 παρ. 1-2 ν. 3917/2011). Τα δε σχετικά αποδεικτικά μέσα, που αποκτώνται, άμεσα ή έμμεσα, μ' αυτόν τον τρόπο, είναι παράνομα και, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 3 του Σ., δεν επιτρέπεται η χρήση τους σε όλες τις δικαστικές ή διοικητικές διαδικασίες. Κατ' εξαίρεση, είναι θεμιτή η χρήση αυτών των αποδεικτικών μέσων χάριν προστασίας άλλων δικαιωμάτων, όταν, από τη συγκριτική στάθμιση των εκάστοτε αντιτιθεμένων και συγκρουομένων δικαιωμάτων και με βάση την αρχή της αναλογικότητας, ο αποκλεισμός της χρήσης τους οδηγεί σε ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή των δικαιωμάτων αυτών, η οποία, λόγω της φύσης ή/και της βαρύτητάς της, συνιστά και προσβολή της ανθρώπινης αξίας κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 του Σ.. Στην προκείμενη περίπτωση, σχετικά με τους λόγους αναίρεσης που παραπέμφθηκαν στην Ολομέλεια, το Εφετείο Αθηνών δέχτηκε, μεταξύ άλλων, τις εξής ουσιαστικές παραδοχές : Ότι η αναιρεσείουσα, για να αποδείξει τους ισχυρισμούς της, επικαλέστηκε και προσκόμισε αντίγραφα εκτυπώσεων ηλεκτρονικών αρχείων διαφόρων μηνυμάτων και πληροφοριών, τα οποία αρχεία, όπως προκύπτει από έκθεση ιδιωτικής πραγματογνωμοσύνης που η ίδια επικαλέστηκε και προσκόμισε, προέρχονται από προσωπική/ιδιωτική ηλεκτρονική αλληλογραφία και διακίνηση μηνυμάτων και πληροφοριών του δεύτερου αναιρεσίβλητου με τρίτα πρόσωπα (πλην της αναιρεσείουσας-εργοδότης) μέσω δικτύου παροχής στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικής επικοινωνίας, στον προσωπικό του λογαριασμό "... (ατομικής ηλεκτρονικής διεύθυνσης e-mail), στον οποίο δεν είχαν οποιαδήποτε πρόσβαση η αναιρεσείουσα και τρίτοι (που δεν διέθεταν τον σχετικό κωδικό πρόσβασης). Ότι το σχετικό πληροφοριακό υλικό αποθηκεύτηκε στον σκληρό δίσκο ηλεκτρονικού υπολογιστή ιδιοκτησίας της αναιρεσείουσας, που χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά οι δύο αναιρεσίβλητοι (Α. Κ. και Γ. Π.) ή πρόσωπα εξουσιοδοτημένα από αυτούς (με χρήση του οικείου μυστικού κωδικού πρόσβασης). Ότι ο δεύτερος αναιρεσίβλητος διέγραψε το σχετικό πληροφοριακό υλικό (που ήταν καταχωρημένο-ενσωματωμένο σε υλικό φορέα του ηλεκτρονικού υπολογιστή που χρησιμοποιούσε) προτού αποχωρήσει από την αναιρεσείουσα και πριν παραδώσει σ' αυτή τον ηλεκτρονικό υπολογιστή (θέλοντας έτσι να διατηρήσει απόρρητο και ιδιωτικό το περιεχόμενο των

αρχείων). Και ότι τα σχετικά αρχεία περιήλθαν στη γνώση και την κατοχή της αναιρεσείδουσας, χωρίς τη συγκατάθεση του δεύτερου αναιρεσιβλήτου και χωρίς να έχει τηρηθεί η διαδικασία για άρση του απορρήτου των επικοινωνιών. Ακολούθως, αφού έκρινε ότι τα σχετικά έγγραφα συνιστούν παράνομα αποδεικτικά μέσα και δεν τα έλαβε γι' αυτόν τον λόγο υπόψη, απέρριψε (ως προς τους εν λόγω αναιρεσιβλήτους) με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του ως αβάσιμη κατ' ουσία την έφεση της αναιρεσείδουσας κατά της απόφασης 4370/2011 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που είχε απορρίψει ως αβάσιμες τις αντίστοιχες αγωγές της.

Υπό τις παραπάνω ουσιαστικές παραδοχές, κατά τη μειοψηφούσα γνώμη, παραβιάστηκαν το απόρρητο της επικοινωνίας, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης του δεύτερου αναιρεσιβλήτου, με τη γνώση και απόκτηση από την αναιρεσείδουσα (και με τη γνώση όσων τρίτων συμμετείχαν στην ανάκτηση) του προαναφερόμενου πληροφοριακού υλικού, χωρίς τη συγκατάθεσή του και χωρίς την τήρηση της διαδικασίας για άρση του απορρήτου της επικοινωνίας. Συνακολούθως, τα σχετικά έγγραφα που αποκτήθηκαν με αυτόν τον τρόπο και προσκομίστηκαν από την αναιρεσείδουσα με επίκληση για την απόδειξη των αγωγικών ισχυρισμών της, αποτελούν παράνομα αποδεικτικά μέσα. Δεν συνέτρεχε δε στην προκείμενη υπόθεση θεμιτή περίπτωση για κατ' εξαίρεση χρήση των παρανόμων αυτών αποδεικτικών μέσων χάριν προστασίας του δικαιώματος της επιχειρηματικής ελευθερίας της αναιρεσείδουσας και απόδειξης της αγωγικής απαίτησής της για αδικοπρακτική αποζημίωση από τη συμπεριφορά των αναιρεσιβλήτων υπαλληλικών στελεχών της, καθόσον από τη συγκριτική στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων και αγαθών των διαδίκων μερών και με βάση την αρχή της αναλογικότητας, ο αποκλεισμός της χρήσης των εν λόγω αποδεικτικών μέσων, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, δεν οδηγεί σε ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή των δικαιωμάτων της αναιρεσείδουσας, η οποία να συνιστά ταυτόχρονα και προσβολή της ανθρώπινης αξίας κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 του Σ., ώστε να επιβάλλεται η μη εφαρμογή της απαγορευτικής επιταγής του άρθρου 19 παρ. 3 του Σ.. Επομένως, το Εφετείο δεν παραβίασε τις διατάξεις του άρθρου 19 του Σ. (ή και άλλες διατάξεις του Σ. ή ουσιαστικού νόμου, αυτεπαγγέλτως ερευνητέες στην αναιρετική δίκη, κατά το άρθρο 562 παρ. 4 ΚΠολΔ) και ορθά δεν έλαβε υπόψη τα επίμαχα αποδεικτικά μέσα, που η αναιρεσείδουσα επικαλέστηκε και προσκόμισε για την απόδειξη της αγωγής της κατά των αναιρεσιβλήτων, οι δε σχετικοί λόγοι αναίρεσης που παρατέμφθηκαν στην Ολομέλεια έπρεπε να απορριφθούν ως αβάσιμοι. VIII. Μετά από αυτά, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 580 παρ. 5 ΚΠολΔ, πρέπει να γίνει δεκτή η ένδικη αίτηση αναίρεσης, κατά τους ως άνω λόγους (από τους αριθμούς 1 και 11 ' γ του άρθρου 559 του ΚΠολΔ), να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση, προς περαιτέρω εκδίκαση, στο ίδιο δικαστήριο που θα συντεθεί από άλλους δικαστές (άρθρο 580 παρ.3, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο τρίτο του άρθρου 1 του ν.4335/2015). Τέλος τα δικαστικά έξοδα πρέπει να συμψηφιστούν μεταξύ των διαδίκων, επειδή η ερμηνεία των κανόνων δικαίου που εφαρμόστηκαν, ήταν ιδιαίτερα δυσχερής (άρθρο 179 ΚΠολΔ).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Θεωρεί πως η με αριθμ. καταθ. ...2014 αίτηση της αναιρεσείδουσας ανώνυμης εταιρείας με την

επωνυμία "ΑΕ ...", δεν ασκήθηκε όσον αφορά τους δεύτερο (Γ. Π.), τέταρτη ανώνυμη εταιρεία (...) και πέμπτη ανώνυμη εταιρεία (...) των αναιρεσιβλήτων για αναίρεση της υπ' αριθμ. 5901/2013 απόφασης του Εφετείου Αθηνών.

Αναιρεί ως προς τους πρώτο και τρίτο αναιρεσιβλήτους την υπ' αριθ. 5901/2013 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, κατά τα ειδικότερα στο σκεπτικό αναφερόμενα.

Παραπέμπει την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση, στο ίδιο δικαστήριο, που θα συντεθεί από άλλους δικαστές. Και

Συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 12 Ιανουαρίου 2017.

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στις 16 Φεβρουαρίου 2017.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

[<< Επιστροφή](#)